

ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ ТА МОВИ

День української писемності та мови— свято, яке щороку відзначається в Україні 9 листопада. За православним календарем— це день вшанування пам'яті Преподобного Нестора-Літописця — послідовника творців слов'янської писемності Кирила і Мефодія.

1. Історія свята

День української писемності та мови – державне свято, яке щороку відзначається в Україні 9 листопада. Встановлене воно було 9 листопада 1997 року Указом Президента № 1241/97 «Про День української писемності та мови» на підтримку «ініціативи громадських організацій та з урахуванням важливої ролі української мови в консолідації українського суспільства».

За православним календарем — це день **вшанування пам'яті преподобного Нестора-літописця** — письменника-агіографа, основоположника давньоруської історіографії, першого історика Київської Русі, мислителя, вченого, ченця Києво-Печерського монастиря. Дослідники вважають, що саме з преподобного Нестора-літописця і починається писемна українська мова.

Чернецтво Нестор прийняв у 17-річному віці, пізніше висвячений в сан диякона. Він був книжником з широким історичним світоглядом і великим літературним хистом. Автор двох відомих <https://www.youtube.com/watch?v=gqk5NAbp3nE> творів – «Житіє Бориса і Гліба» та «Житіє Феодосія Печерського», складених у кінці XI ст. або на початку XII ст.

Всесвітню славу Нестору принесла справа усього його життя – участь у літописанні Київської Русі. Він переробив зведення Никона (1073) та Іоанна (1093), опрацював низку нових усних і письмових джерел, довів розповідь до 1113 року, надав їй літературної форми. Так на початку XII ст. виникла перша редакція «Повісті минулих літ».

Колись цього дня віддавали до школи дітей. Батьки зі школи йшли до церкви та ставили свічку перед образом преподобного, вірячи, що він допоможе дитині вивчитися. І, що головне, вчитися все життя багато, старанно і завжди. Адже «користь від цього є велика», бо «Хто вчиться змолоду – не зазнає на старість голоду».

Традиційно, в День української писемності та мови покладають квіти до пам'ятника Несторові-літописцю, відзначають найкращих популяризаторів українського слова, проводять регіональні тематичні конкурси тощо.

Джерело:

<http://ridna.ua/2014/11/9-lystopada-den-ukrajinskoji-pysemnosti-ta-movy-2/>

2. Сценарій заходу

Мета: сприяти усвідомленню значення рідної мови; виховувати прагнення передати нащадкам наш скарб — українську мову.

Обладнання: святково прибрана зала, крилаті вислови про мову; макет української хати, біля якої пліт з глечиками та соняшниками, на стінах вишиті рушники.

Хід заходу.

1-й ведучий. 9 листопада – День української писемності та мови. Це одне з наймолодших державних свят. Його запроваджено 1997 року за ініціативою Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка.

2-й ведучий. У листопаді 1997 р. був виданий указ Президента України “Про День української писемності та мови”. У ньому сказано, що за ініціативою громадських організацій та з урахуванням важливої ролі української мови в консолідації українського суспільства встановлено День української писемності та мови.

Свято відзначається щорічно 9 листопада в день вшанування пам’яті Преподобного Нестора-Літописця.

1-й учень

Земля моя, найкраща і єдина!
Я спів твій серденьком своїм
ловлю!
Моя найкраща в світі Україна,
Я щиро й віддано тебе люблю!

2-й учень

Мій край чудовий — Україна!
Тут народились ти і я.
Тут над ставком верба й калина,
Чарівна пісня солов’я.

3-й учень

Все найдорожче в цілیم світі,
Бо тут почався наш політ.
Цвітуть волошки сині в житі,
Звідсіль ведуть дороги в світ.

4-й учень

А найдорожча рідна мова —
Джерельцем радісно дзвенить.
І мила пісня колискова,
Чумацький Шлях кудись зорить.

5-й учень

Усе найкраще і єдине,
І радощі усі, й жалі...
Мій рідний краю, Україно
Найкраще місце на землі!

6-й учень

Всіх нас єднає рідна мова,
Всіх, хто живе у цім краю.
Вона прекрасна, світанкова,
Я в ній свою насагу п’ю.

7-й учень

Бо наша рідна мова-мати,
Снагу і силу нам дає.
Нам стежку в світ дано топтати,
Поки в нас рідна мова є!

8-й учень

І як гуртом, не поодинці,
Почнемо в світ її нести,
То й доти будем — українці
Поміж народів сміло йти!

9-й учень

А знехтуємо рідне слово —
Земля цього нам не простить,
То ж сяй над світом, рідна мово!
Тобі в віках судилось жить!

10-й учень

Цвіти і смійся, рідне слово!
У серці щирому звучи!
Моя чарівна, рідна мово,
Лети над світом не мовчи!
Звучить музика.

1-й ведучий. Доброго дня вам, шановні друзі! Вітаємо вас на святі рідної мови! Віримо, що у цій залі зібралися щирі українці, котрим не байдужа доля рідного слова.

2-й ведучий. Спробуємо переконати своїх ровесників, що мова — це безцінний дар, який треба шанувати, як батька і матір, родину і батьківщину.

1-й ведучий. Ми — українці. Живемо у вільній незалежній державі — Україні. Розмовляємо рідною державною мовою. А мова в нас красива і багата, мелодійна і щира, як і душа нашого народу.

2-й ведучий. Земля українська стародавня, така ж давня і наша мова. Учені довели, що вік нашої мови — 7 тисяч років. З покоління в покоління, в часи розквіту та падіння передавали нам предки цей скарб. Народ плекав рідну мову у піснях, легендах, переказах і передавав від роду до роду, щоб не загинула.

1-й ведучий. Для нас рідна мова — це не тільки дорога спадщина, яка об’єднує в собі народну мудрість, вироблену десятками й сотнями поколінь. Це наша гордість, бо все, що створено нею, увійшло в скарбницю загальнолюдської культури.

2-й ведучий. Весь світ віддає шану великим володарям українського слова — Т. Шевченкові та Франкові, Лесі Українці та Коцюбинському, Нечуєві-Левицькому та Сковороді, Котляревському та багатьом іншим майстрам слова, що довели милозвучність та багатство мови, щоб передати прийдешнім поколінням цей дорогоцінний скарб, гідну покоління спадщину, котру треба примножувати та оберігати.

1-й ведучий. Я цілком згоден з тобою, бо нещодавно прочитав слова Ушинського: «Відберіть мову — і народ уже більше не створить її, нову батьківщину навіть можна створити, а мову — ніколи; вимерла мова в устах народу — вимер і народ».

2-й ведучий. Наталю! А мені спало на думку, що недаремно стільки літ чужинці старалися заборонити нашу мову, нав'язували свою культуру і свою владу.

1-й ведучий. Так. Факти вражаючі. 270 років поспіль намагалися знищити українську мову, а разом з нею і український народ, прагнули, аби він був покірним рабом без мови, без усної народної творчості, тобто без коріння роду нашого. Я пропоную пригадати той тернистий шлях боротьби української мови за незалежність.

Звучить мелодія Т. Петриненка «Україно».

* 1720 р. — указ Петра I про заборону книгодрукування українською мовою.

* 1769 р. — видано розпорядження російської церкви про вилучення в населення України українських букварів та книг.

* 1775 р.— зруйновано Запорозьку Січ та закрито українські школи при полкових козацьких канцеляріях.

* 1862 р.— закрито українські недільні школи.

* 1863 р.— указ російського міністра Валуєва про заборону видання книжок українською мовою.

* 1876 р.— указ російського царя Олександра II про заборону друкування нот українських пісень.

* 1884 р.— закрито всі українські театри.

* 1908 р.— вся культурна й освітня діяльність в Україні визнана царським урядом Росії шкідливою.

* 1914 р.— російський цар Микола II ліквідує українську пресу.

* 1938 р.— сталінський уряд видає постанову про обов'язкове вивчення російської мови, чим підтинає коріння мові українській.

* 1983 р.— видано постанову про так зване посилене вивчення російської мови у школах і поділ класів в українських школах на дві групи — російські та українські, що призвело до нехтування рідною мовою.

У 1989 р. видано постанову, яка закріплювала в Україні російську мову як офіційну загальнодержавну мову.

У 1991 р. прийнята державна програма реалізації української мови та мов національних меншин до 2000 року.

1-й ведучий. Друзі, чи звернули ви увагу на те, що ми всі і вся-вся Україна мали ще до 2000 року добре засвоїти і навчитись рідної мови, а ми й по сьогодні досконало не володіємо нею.

2-й ведучий. Де ж шукати причини? Жодних заборон немає. Вчи мову, спілкуйся на здоров'я, адже наша мова неповторна, калинова, солов'їна, лірична та ніжна.

Звучить музика.

1-й ведучий. Ми можемо багато говорити про мову та її красу, але думаю, що переконливіше будуть звучати поезії. Пропонуємо вашій увазі поетичні перлини про мову.

1. Яка ж багата рідна мова!
Ти містиш просто безліч знань!
Тож мову вчи і прислухайся
До того, як вона звучить.
І розмовляти так старайся,
Щоб всім її хотілось вчить!
Вона ж у нас така багата,
Така чарівна, як весна!
І нею можна все сказати.

І найрідніша нам вона!
А мову знаючи, здобути
Увесь чарівний світ у ній!
Вона барвиста і чудова,
І кривдити її не смій!
Вона про все тобі розкаже,
Чарівних слів тебе навчить,
Усе розкриє і покаже,
Як правильно у світі жити.

В ній стільки слів, Що й не
збагнути!
І приказок, і порівнянь.

2. Моя найкраща в світі мова!
Тож в цьому світі гомінкому
І рідна, й мила над усе,
Я рідну мову пронесу,
Чарівну, ніжну, світанкову,
Як скарб великий і безцінний.
Бо ж поки є вона у нас,
І відкриває все у ньому:
Народ ми вільний, незборимий,
І велич, радість і красу.
Ми — українці, в добрий час!

3. Так, рідна мова — це душа
народу,
Його поезія і пісня, і казки.
Оспівує він нею всю природу,
Несе в своєму серці залюбки.
Бо в ній усе — і рушники з квітками,
І хліб та сіль, як гості на поріг.
Й свята Мадонна — мати з
діточками,

І Матір Божа — вічний оберіг.
І верби, що схилилися на воду,

4. Не говори: в нас мова солов'їна,
Бо мова вище, ніж пташиний спів.
В її скарбниці – доля України,
Глибинна таємниця правіків.

Вона нуртує джерелом криничним,
Із попелища феніксом встає,
Для нації вона гарант на вічність,
Тому її так люто ворог б'є.
Все заберуть, а залишилось слово.
Знов до життя повернемося ми,
Лише тому, що не пропала мова,
То й ми ще наче люди між людьми.
Без мови – не створити нам
держави,
Доріг тернистих не перебрести!

Хай вороги жорстокі і лукаві –
Стіною стань і мову захисти!
Річ не про те, що мова солов'їна,
Бо мова глибше, ніж пташиний спів.
В її скарбниці – доля України,
Космічна нерозгаданість віків.

Ведуча: Вперше українську народну мову було піднесено до рівня літературної наприкінці XVIII століття з виходом у 1798 році першого видання “Енеїди” Івана Котляревського, який вважається зачинателем нової української літературної мови.

Так Котляревський у щасливий час
Українським словом розпочав співати,
І спів той виглядав на жарт не раз,
Та був у нім завдаток сил багатий.
І огник, ним засвічений, не згас,
А розгорівсь, щоб всіх нас ogrівати.

Ведучий: Т.Г.Шевченко своїм величезним талантом розкрив невичерпні багатства народної мови, досягнув її, і як ніхто, розкрив чудову, чарівну музику українського слова:

Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос –
Більш нічого.
А серце б'ється – ожива,
Як їх почує!...

Ведучий: Сила слова безмежна. Особливо, коли воно живе, іскристе, емоційно виважене. Коли воно сліпуче, “як проміння ясне” а могутнє, “як хвилі буйні”. Коли слова – палкі блискавиці. Тоді воно здатне робити чудо і хвилювати найтонші струни людського серця. Століттями мова народу була тією повноводною річкою, яку ми називаємо поезією.

Читець: Говоріть, як колись вас навчала матуся,
Говоріть, як навчав у дитинстві татусь,
Легко так, вільно так, щоб слова були в русі,
Не тримайте слова, віддавайте комусь.

Щиро так, м'яко так, починайте казати,
Як воліла б відкритись ваша душа.
Може хочеться їй у словах політати
Привітати когось, а чи дати відкоша.

Ведуча: Зверніть увагу на багатючі можливості нашої мови. Ми будемо читати текст, кожне слово якого починається з літери “Б”. “Біля білої берези блукав білий бородань. Борода, брови були білі. Брав бородань бандуру, бурмотів, бубнів. Бандура болісно бриніла”.

Ведучий: “Багато бачив бандурист бід батьків, братів босих, багато брехні, безчестя, безкультур’я, братовбивства... Боротися! Безстрашно, безперервно боротися. Благати благословення Божого”.

Ведуча: Боже! Бачиш – боса Батьківщина! Бо брат бив брата, батько – батька. Боже! Біль безжалісний! Боже, буде багата будуччина Батьківщини? Буде!?”.

Ведучий: А скільки в нашій мові пестливих, ніжних форм слів до одного вибраного слова. Ось в англійській мові “хенд” – це просто рука і нічого більше, а у нас: ручка, ручечка, рука, рученька, рученя, рученятко. А які слова можна добрати до слова “мама” – няня, матуся, мамуся, мамочко, матінко.

Ой яка чудова українська мова!
Де береться це, звідкіля і як?
Є в ній ліс, лісочок, пуца, гай,
діброва,
Бір, перелісок, чорноліс.
Є ще й байрак,
І така розкішна і гнучка, як мрія...

Є в ній хурделиця, віхола,
Завірюха, хуртовина, хуга, заметіль.
Та не в тому справа, що така багата.
Помагало слово нам у боротьбі,
Кликало на битву проти супостата
Та звучало сміхом на полях плаката,
І за все це, мово, дякуєм тобі.

Ведучий: Ось і підходить до кінця наше свято української писемності та української мови. Ми живемо на чудовій, багатій, мальовничій землі – на нашій славній Україні. Тут жили наші прадіди, діди, тут живуть наші батьки, тут корінець роду українського, що сягає сивої давнини. І негоже, просто соромно бути поганими нащадками у таких великих і славних батьків.

Ведуча: Людині визначено Богом місце народження, країна, небо ; вона не може нічого того поміняти, як не може поміняти саму себе. А якщо щось із того призначеного їй, поміняє, то не на краще, бо чуже ніколи не буває кращим. І куди б ти не пішов – твоя Батьківщина, земля твоя, твоя мова, твій народ завжди будуть з тобою.

(Звучить пісня про Україну)

Джерело:

<https://erudyt.net/vixovni-zaxodi/den-ukrajinskoji-pysemnosti-ta-movy/9-lystopada-den-ukrajinskoji-pysemnosti-ta-movy.html>

3. Виховна година до Дня української писемності та мови

Мета. Формувати розуміння того, що українська мова - наш скарб, без якого не може існувати ні народ, ні Україна як держава. Розширювати знання про красу і багатство української мови. Пробудити почуття національної гідності.

Виховувати любов до рідної мови, рідного краю, його традицій, почуття поваги до всього свого, українського, бажання розмовляти рідною мовою.

Обладнання. Вишивані рушники, калина, малюнки герба, прапора України, портрет Т. Г. Шевченка, вислови українських письменників, презентація .

Вчитель: Доброго ранку, усім присутнім. Ми сьогодні проводимо виховну годину присвячену Дню української писемності та мови, яка відзначається 9 листопада.

-А зараз подивимося сюжет присвячений дню писемності.(відео)

“Найбільше і найдорожче добро в кожного народу – це його мова, ота жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподіванки, розум, досвід, почування.”

Панас Мирний

На дошці ми бачимо вислови про мову наших українських відомих письменників.

Мова – найважливіший засіб спілкування. Життя без неї уявити неможливо, це найбільше і найдорожче добро кожного народу.

Наперед виходять учні-читці.

Мова кожного народу
Неповторна і своя:
В ній шумлять громи в негоду,
В тиші – трелі солов'я.
На своїй природній мові
І потоки гомонять
Зелен клени у діброві
По-кленовому шумлять.
Солов'їну, барвінкову,
Колосисту на віки
Українську рідну мову
В дар мені дали батьки.
Берегти її, плекати
Буду всюди й повсякчас, –
Бо єдина, так як мати, –
Мова в кожного із нас!

Вчитель. У нашій світлиці сьогодні тепло і світло, тож давайте поговоримо про Україну, нашу рідну мову. Скільки ніжних, ласкавих, поетичних слів придумали люди, щоб висловити свою гарячу любов до краю, де народились і живуть.

Діти читають вірші

Люблю тебе я, мила Україно!
І все зроблю, щоб ти завжди цвіла.
Я буду вчитись в школі на «відмінно»,
Щоб мною ти пишатися могла!

Люблю твої ліси, струмки, джерельця
І все-усе, що є в моїм краю!
Тепло долонь, і розуму, і серця
Я Україні милій віддаю!

Україна моя починається
Там, де доля моя усміхається,
І, як небо, як даль солов'їна,
Не кінчається Україна.

Із слова починається людина,
Із мови починається людина,
Моя ласкава, мамина, єдина -
Щебече соловейко на весь світ.

– А ми багато кажемо, що мова солов'їна. Як це зрозуміти? Правильно, соловейко – це птах, який гарно співає, а мова наша співоча, мелодійна. До нас у гості завітала пташка – соловей. Що у неї у дзьобі? Так, це символ України калина. Але, це не просто калина, а завдання для вас – «Мовне асорті».

- 1 Державна мова України / українська/.
2. Як називаються літери, що записані у певному порядку / алфавіт/
- 3 Скільки букв в українському алфавіті? (33)
- 4 Назви видатних українських письменників і поетів, яких ти знаєш.
5. Як називається збірник віршів Шевченка? (Кобзар)
6. Хто склав першу друковану книгу? Іван Федоров і Петро Мстиславець.
7. Слова, що мають багато значень (багатозначні)
- 8 Який знак ставиться в кінці розповідного речення (крапка)
9. Закінчити: «Слово до слова — зложиться...». (Мова)
10. Хто заснував першу в Київській Русі бібліотеку? Ярослав Мудрий

Вчитель Добре. Молодці

Діти, а ви знали, що прислів'я і приказки відображають споконвічну спостережливість і мудрість українського народу. Недарма їх називають золотими зернами народної мудрості.

Запишіть **прислів'я про мову на дошці і спробуйте пояснити його.**

1. Гостре словечко коле сердечко.
2. У кого рідна мова, в того й душа здорова.
3. Від теплого слова і лід тає.
4. Слово – не горобець, як вилетить, то вже не спіймаєш.
5. Слово до слова – зложиться мова

Тепер трішки відпочинемо. **Танець «Мова єднання»**

Вчитель. Діти, ми не завжди собі уявляємо те, яке багатство є у кожного з нас, його ми не завжди помічаємо, не завжди цінуємо. Але без нього ми не можемо жити. Ви здогадалися, що я маю на увазі?

Учні (разом). Це наша рідна мова!

Вона нам рідна, як мама і тато, як та земля, на якій ви зростаєте. Бо це мова, яку ми всі чуємо змалку, якою ми промовили перші слова. Ця мова зрозуміла всім нам. Бо без мови немає народу. І так само, як у кожної людини є одна мама, так і мова рідна лише одна. Людина може знати дві, три і більше мов, але рідною залишається материнська мова.

Вчитель. А якими прекрасними звертаннями до наших дорогих рідних мам, татусів, бабусь і дідусів багата наша мова. Давайте послухаємо.

Учень. Є в нашій мові прекрасні звертання,
Добрі і щирі, прекрасні слова.
Тими словами усяк без вагання
Маму найкращу свою назива.

Учениця. Мамо, матусенько,
мамочко, ненько,
Матінко, усміх твій ніжний ловлю.
Мамонько рідна, моя дороженька,
Я над усе тебе в світі люблю!

Учень. Я і до тата умію звертатись,
Хочу в словах передати тепло.
Щоб мій татусь міг частіше
всміхатись,
І щоб в душі його сонце цвіло.

Учениця.
Татку, татусеньку, таточко, тату,
Кращого в світі немає навкруг!
Татоньку, хочу тебе обійняти,
Ти мій порадник, заступник і друг!

Учень.

Я до бабусі з любов'ю звертаюсь
Бабцю, бабусю, бабуню моя!
І до бабусиних рук притуляюсь,
І відчуваю в них лагідність я!

Учениця.

Й до дідуся я іду по науку:
Діду, дідуню, навчи в світі жить!
Він на голівку кладе свою руку,
Голос сріблястий струмочком

біжить.

Не посміяй забути
Маминої мови.
Нею квітне поле,
І гудуть діброви.
Можеш призабути
Запах рути-м'яти,
Але рідну мову
Мусиш пам'ятати.

Вчитель. Ось бачите, діти, яка багата і чудова українська мова. Вона, мов кринична вода, яку черпаєш, а їй немає ні кінця, ні краю.

Мама учня . Добри день, дітки. А які словники ви знаєте? Назвіть їх!

Відповіді дітей: орфографічний; фразеологічний; словник антонімів; словник синонімів; орфоепічний; етимологічний; словник іншомовних слів; словник омонімів; тлумачний словник.

Мати учня. Давайте зазирнемо до одного зі словників — фразеологічного. Цей словник— справжня скарбниця українського народу, він допомагає зробити нашу мову яскравішою, дотепнішою та цікавішою.

- Зараз ми проведемо гру : учні читатимуть фразеологізми, і ви спробуєте пояснити їх значення. Матеріал для гри

Стояти як пень —... (стояти, бездумно, нічого не розуміючи).

Перегнути палку — ... (впадати в крайність, виявляти, виявляти надмірну ретельність у чомусь).

Як рак на горі свисне —... (у невизначеному часі, невідомо коли, ніколи).

Втерти носа ... (провчити; довести свою перевагу над кимсь, перевершити когось у чому-небудь).

Жити як кішка з собакою — ... (постійно сваритися, ворогувати).

Мати читає дітям вірш.

Запам'ятайте діти

До гарного слова вам треба звикати,
Щоб мова була як дзвінке джерело.
Подумайте сім раз, перед тим як сказати,
Щоб слово ваш людям радість несло,
Щоб чарами ніжними слово дзвеніло,
Напоєне ласкою завжди було.
З добром і любов'ю від серця летіло
Й до іншого серця зі щирістю йшло.

Вчитель: Плакат «Обіцянка»

Пісня Т. Кароль «Україна – це ти»

Вчитель: Дякуємо усім. На цьому наша виховна година закінчилась.

4. Виховний захід до Дня української писемності та мови (для учнів 3 класу)

ДЗВЕНИТЬ СТРУМОЧКОМ РІДНА МОВА

Мета: поглибити знання учнів з української мови, ознайомити з окремими етапами її розвитку; розвивати уважність, кмітливість, спостережливість; виховувати любов до рідної мови, прагнення її вивчати.

Хід заходу:

Ведучий Раді ми вас привітати,
бо у нас сьогодні свято –
будем нашу рідну мову шанувати!

Ведучий Гостей дорогих ми вітаємо щиро,
стрічаємо з хлібом, любов'ю та миром!

Ведучий Ми живемо в Україні,
де в степу із краю в край,

на добро усій країні
визріває урожай.
Де пшениця досягає
колосиста, золота,
де неначе море грають
і шумлять густі жита.

Учениця Українка я маленька,
українці батько й ненька.
На Україні родилася,
в свою маму удалася.
Все, що рідне, я кохаю,
всім, хто рідний, помагаю,
своє ціню, свого вчуся
і до рідного горнуса.

Учениця Я – дівчинка-українка,
всіх запрошую до зали.
Гості, друзі, тата й мами,
разом з нами заспіваймо!

Ведучий

Щасливі ми, що народились і живемо на такій чудовій мальовничій землі, в нашій славній Україні. Тут жили наші діди, прадіди, тут живуть наші батьки. Тут основа роду українського, що сягає сивої давнини. І де б ми не були, скрізь відчуваємо поклик рідної землі, хвилюємося аж до сліз, зачувши рідне слово...

Мова – душа народу. І сьогодні ми будемо говорити про нашу рідну українську мову.

Учень Як довго ждали ми своєї волі слова,
і ось воно співа, бринить,
бринить, співає наша мова,
чарує, тішить і дзвенить.

Учениця Як довго ждали ми...
Уклін чолом народу,
що мову рідну нам зберіг.
Зберіг в таку страшну негоду,
коли він сам стоять не міг.

Учень Солов'їну, барвінкову,
колосисту навіки
українську рідну мову
в дар дали мені батьки.
Берегти її, плекати
буду всюди й повсякчас,
бо ж єдина, так, як мати,
мова в кожного із нас!

Молитва до мови

Учень

Мово! Пресвята Богородице мого народу!

З чорнозему, з любистку, м'яти, рясту, євшан-зілля, з роси, з дніпровської води, від зорі й місяця народжена.

Мово наша! Мудра берегиня, що не давала погаснути волелюбності, славі й гордому духу.

Мово наша! Ти зцілювала втомлених духом, давала їм силу, здоров'я, довгий вік і навіть безсмертя тим, що пили Тебе, цілющу джерельницю.

Воскресни! Повернися! Возродися!

Звучить пісня «Наша мова». Муз. М. Ведмедері, сл. В. Кленца.

- Учень** Рідна мова українська,
Ти - душа мого народу,
Будь від роду і до роду,
Рідна мова материнська!
- Учень** Не цурайтесь мови, люди,
Рідного джерельця,
Хай вона струмочком буде,
Хай дійде до серця,
- Учень** Хай вона в піснях лунає
І щодня, і в свято,
Соловейком хай співає
В українських хатах,
- Учень** Бо ж вона така багата,
Українська мова!
Неповторна і крилата,
І така чудова.

Ведучий

Без мови не може існувати народ, його культура. Мова - це один з найдивовижніших скарбів, які людина створила за свою історію.

Але багато років тому, коли люди жили в печерах, мова була дуже бідною. Вона складалася з небагатьох слів. Минали століття, змінювалися люди, удосконалювалась і мова, далі відбулась велика подія: люди винайшли письмо. Наше слов'янське слово бере початок за 30 століть до нашого часу у давнього народу - фінікійців. Це письмо запозичили і вдосконалили стародавні греки. Учений монах Кирило винайшов слов'янську азбуку. До 24 грецьких літер було додано ще 9 літер. На нашій українській землі ця азбука прийшла 1000 років тому. Вона повсякчас змінюється і вдосконалюється.

- Учень** У нашій рідній мові
Є чарівні слова.
Слова ці всім відомі,
Бо сила в них жива.
«Добридень», «До побачення»-
І усмішка сія!
Велике мають значення
Ось ці прості слова.
- Учень** Як скаже син чи дочка;
«Спасибі» вам, «Будь ласка»,
Ясніше сяє сонечко,
Бо в них - любов і ласка.
Від чарівних, добрих слів
Тепліше людям жити.
Якщо ти їх не говорив,
То треба говорити.

Ведучий

Ми живемо в місцевості, де розмовляють багатьма мовами: українською, російською, болгарською, молдавською, татарською та іншими. Але найчастіше ми чуємо українську і російську мови.

На жаль, не всі прагнуть добре вивчити рідну мову і частіше поєднують ці мови в одну. Це часто призводить до кумедних ситуацій. До вашої уваги сценка з життя.

Інценівка усмішки П. Глазового «Кухлик».

- Автор** Дід приїхав із села,
Ходить по столиці.
Має гроші - не мина
Жодної крамниці.
Попросив він...
- Дід** Покажіть кухлик той,
що скраю.
- Продавець.** Што? Чево?
Я не розумію.
- Дід** Кухлик, люба, покажіть,
Той, що збоку смужка.
- Продавець** Да какой же кухлик здесь,
Если это кружка!
- Автор** Дід у руки кухлик взяв
І нахмурив брови.
- Дід** В Україні живе
Й не знає мови!
- Продавець** У мене є свій язик.
Да к чому мені мова?
- Дід** Цим пишатися не слід,
Бо якраз така біда
В мої корови:
Має, бідна, язика,
Та не знає мови.

Звучить пісня «Мова барвиста». Муз. М. Ведмедері, сл. В. Гринько.

Вчитель: До краси української мови зверталосся багато письменників і поетів. Послухайте уривки з творів і скажіть, хто їх написав.

- 1 Тече вода з-під явора,
Яром на долину,
Пишається над водою
Червона калина.
- 2 Рече та стогне Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива,
Додолу верби гне високі,
Горами хвилю підійма.
- 3 Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть.

Ведучий

Хто ж написав ці вірші? (Т. Шевченко) Т.Г. Шевченка називають основоположником нової української літературної мови. Він виступав, як народний поет. Шевченко писав свої твори живою народною, розмовною мовою. На його творах училися письменники - наступники: Леся Українка, Іван Франко, Михайло Коцюбинський.

Учень Учи, дитино, рідну мову,
Гордися нею і лелій,
А зрадити голубоньку чудову
Ти навіть в думці не посмій.
Молися нею юними устами.
Вона твоя, як серце і душа.
Вона від прадіда, від тата і від мами,
Вона - Шевченкова, Франкова, Куліша.
Люби її, як матінку й природу,
Горнись до неї - ти ж бо її син!
Вона – безсмертя рідного народу,
Могутній, вічний України дзвін.

Ведучий

Пропоную послухати вірші і додати потрібні слова.

Щоб розумним й мудрим стати,
треба рідну мову... (знати).
А щоб вміти говорити,
треба рідну мову ... (вчити).
Знає кожен з нас чудово –
не прожити нам без... (мови).
Рідна ж мова пелюсткова,
мудра, світла, ... (світанкова).
І дзвенить щодня і в свята,
бо вона така... (багата).
В ній слова такі чудові.
хліб і сіль на... (рушникові).
В ній в віках батьки і діти,
як без мови нам ... (прожити)?
Понад світом хай лунає,
хай ніхто... (не забуває)!

В українській мові дуже багато загадок, їх люблять відгадувати не тільки діти, а й дорослі. У загадці зашифрований якийсь предмет чи явище. Спостережлива людина завжди відгадає загадку. Перевіримо, чи спостережливі ви. Отже, відгадаємо загадки. А допоможуть нам квіти (учні відривають пелюстки й загадують загадки).

1. Що за пані у білім жупані? Дружить з рогачами, горщиками, казанами. В роті в неї смакота. Що ж за пані то така! (Піч).
2. Без рук, без ніг, кланяється в кожній бік (Колиска)
3. Кольорова дуга через річку пролягла. (Веселка)
4. Мене крають - не сумую, а весь рік усіх годую (Земля)
5. Нахилилась над водою, наче та дівчина.
В вітоньках лягла журба. Відгадали? Я... (Верба)

Учень Буду я навчатись мови золотої
У трави-веснянки, у гори крутої,
В потічка веселого, що постане річкою.
В пагінець зеленого, що зросте смерічкою.

Звучить пісня «Немає України без калини». Муз. М. Ведмедері, сл. Г. Клок.

Учень Розвивайся, звеселяйся, моя рідна мово!
У барвінки зодягайся, українське слово!
Колосися житом в полі, піснею оселі.
Щоб на все життя з тобою ми запам'ятали,
Як з дитячої колиски мову покохали.

Ведучий

Пісня - це національний дар, яким ми можемо пишатися. Послухайте легенду про нашу українську пісню.

Легенда про пісню

Якось Господь вирішив наділити дітей світу талантами. Французи обрали елегантність і красу. Німці - дисципліну і порядок, росіяни – владність, італійці отримали хист до музики...

Обдарувавши всіх, підвівся Господь і раптом побачив у куточку дівчинку. Вона була босою, одягнутою у вишивану сорочку, руса коса переплетена синьою стрічкою, а на голові багрянів вінок із червоної калини.

- Хто ти? Чого плачеш? - запитав Господь.

- Я - українка, а плачу, бо стогне моя земля від пролітої крові. Сини мої на чужині, вороги знущаються із вдів та сиріт, у своїй хаті немає правди й волі.

- Чого ж ти не підійшла до мене раніше. Я всі таланти роздав. Як же зарадити твоєму горю? Дівчина хотіла вже піти, та Господь, піднявши правицю, зупинив її.

- У мене є дар, який уславить тебе на цілий світ. Це пісня.

Узяла дівчина дарунок і міцно прижала його до серця. Вклонилась низенько всевишньому із ясним обличчям і вірою понесла пісню в народ. З тих пір і дивує весь світ українська пісня.

Звучить українська народна пісня «Їхав козак за Дунай»

Учень Розцвітай же, слово, і в родині,
і у школі, й на заводі, і у полі.
Пречудесно, Пречудово
Розцвітай же, слово!

Учень Вже кінчається свято,
Нам прощатись пора.
Ми бажаємо Вітчизні
Щастя, миру, добра.

Учень Добро хай панує у вашому домі,
І мир нехай буде завжди.
Здоров'я міцного і щедрої долі
Бажаємо на довгі роки.

Звучить пісня «Любіть рідну мову» Муз. М. Ведмедері, сл. Ф. Пантова.

Додаток. Ілюстративний аркуш «День української писемності та мови»

9 Листопада – день української письменності та мови

